

arbitrium Capituli in subtractione distributionum totius hebdomadae puniri possit. Et si residentiam desererit, de alio provideatur. Verumtamen ut liberius studio vacare possit, nihil perdat, cum absens fuerit à Divinis.

Decretum illud ad verbum Sanctioni Pragmaticæ, nec non Concordato inter Franciscum I. Regem Gallie & Leonem X. insertum est.

III. Intelligens autem Synodus Tridentina hæc saluberrima Decreta non ubique suam hæcenus obtinuisse optatum effectum, edixit *Sess. 5. cap. 1. De reformat.* Ut "in Ecclesiis Metropolitanis vel Cathedralibus, si civitas insignis, vel populosa, ac etiam in Collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido, etiam nullius Diocesis, si ibi Clerus numerosus fuerit, ubi nulla Præbenda aut præstimonium seu stipendium hujusmodi deputatum reperitur, Præbenda quomodocumque præter quæ ex causa resignationis, primò vacatura, cui aliud onus incompatible junctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuò constituta & deputata intelligatur. Et quatenus in ipsi Ecclesiis nulla vel non sufficiens præbenda foret, Metropolitanis vel Episcopus ipse per assignationem fructuum alicujus simplicis Beneficii, cui ejusdem tamen debitis supportatis oneribus, vel per contributionem Beneficiorum suæ civitatis & Diocesis, vel aliis, prout commodius fieri poterit, de Capituli consilio ita provideat, ut ipsa sacra Scriptura lectio habeatur; ita tamen, ut quæcumque alia lectiones, vel consuetudine, vel quavis alia ratione instituta, propter id minime intermitantur. Ecclesia verò, quarum annui proventus tenues fuerint, & ubi tam exigua est Cleri & populi multitudo, ut Theologia lectio in eis commodè haberi non possit, saltem Magistrum habeant ab Episcopo cum consilio Capituli eligendum, qui Clericos alioque Scholares pauperes Grammaticam gratis doceat, ut deinceps ad ipsa sacra Scriptura studia annuente Deo, transire possint; ideoque illi Magistro Grammaticæ vel alicujus simplicis Beneficii fructus, quos tamdiu percipiat, quamdiu in docendo perseveraverit, assignentur, dum tamen Beneficium ipsum suo debito non fraudetur obsequio: vel ex Capitulari vel Episcopali mensa condigna aliqua merces percipiatur: vel aliis Episcopus ipse aliquam rationem ineat suæ Ecclesiæ & Diocesi accommodam; ne pia hæc, utilis, atque fructuosa provisio quovis quæsito colore negligatur. In Monasteriis quoque Monachorum, ubi commodè fieri queat, etiam lectio sacra Scriptura habeatur."

IV. Ex mente Concilii Tridentini, non tantum in Cathedralibus & Metropolitanis Ecclesiis juxta præcedentium Conciliorum Decreta, sed etiam in Collegiatis Insignibus, ubi numerosus est Clerus, constituendus Theologus, qui Sacram Scripturam prælegat; eique Præbenda quomodocumque, præterquam ex causa resignationis, primò vacatura, cui aliud onus incompatible junctum non sit, ipso facto perpetuò constituta & deputata intelligatur.

V. Hoc tamen intelligendum est, modò ipse Episcopus primò vacantem Præbendam huic muneri actualiter deputari & annexerit, Theologalemque declaraverit. Antea enim hanc actualem Episcopi deputationem Præbendam non censerit Theologalem; sed manere liberam, communiter tradunt Canonistæ; & ita declarasse S. Congregationem Cardinalium refert Fagnanus ad *Cap. 4. de Magistris*. Vide Zypæum *Consult. 2. tit. De Magistris*.

VI. Quoties verò per hebdomadam, & quo tempore docere debeat, Synodus non expressit; censuitque S. Congregatio teste Garcia *De Beneficiis parte 3. cap. 7. n. 155.* quod de tempore & hora & materia Scriptura, Theologia, quæ in S. Scriptura continetur, super qua legendum sit, relinquatur arbitrio Ordinarii. Evita Synodi pro executione Synodi Tridentinæ celebrata quoque intellexerunt, Synodus P. I. Cameracensis postquam nonnulla de lectionibus Theologicis in Capitulis & Monasteriis habenda

statuisset, in fine adjungit: *Relinquatur autem Episcoporum, Capitularum & Abbatum iudicio, quibus horum, quibusve diebus sit prælegendum.*

VII. Concilium Mediolanense V. sub S. Carolostatuit, ut "quicumque Præbendam Theologalem vel Tridentino, vel Decreto, aliâ auctoritate ratione in institutam, in Cathedrali Collegiatisque Ecclesiis obtinet, is & quæ sacrarum lectionum genera, & quibus diebus Episcopus præscripserit, ut interpretationis suæ munere fungatur, accurate ad illius præscriptum præstet; ita ut etiam, si expedire censerit, & in Seminario & in aliis Clericalibus Sacerdotalibusque Collegiis doceat: in Basilica verò Cathedrali, saltem de festo, semper Sacram Scripturam publicè interpretetur & exponat, nisi aliquando aliud jussit Episcopus."

Et in Synodo sua Diocæsana XI. declarat S. Carolus, ut si singulis feriis prælegere non possit, ter saltem per singulas hebdomadas id præstet: additque "Clericos porro inferiorum ordinum aut Catechismi Romani doctrinâ, aut alia lectione etiam separatim à reliquo Clero sæpius in hebdomada erudiat, atque instituat, ex præscripto regularum nostrarum."

VIII. Alia Concilia præstis in harendo determinationi Concilii Basiliensis insertæ Concordato Leonem 10. inter & Franciscum I. Regem Gallie, & probata in Concilio Lateranensi sub eodem Leone, decernunt, ut Theologalem præbendam obtinentes teneantur bis, aut ad minus semel in hebdomada prælegere, & diebus Dominicis & Festis sollempnibus concionem publicam habere. Synodus Turonensis an. 1583. *cap. 13.* Bituricensis 1584. *tit. 34. can. 7.* Aquentis *tit. De Canonis*; quæ ultima vult, ut saltem bis in hebdomada doceat.

IX. Porro cum frustranea esset Theologia prælectio, nisi sint qui eam prælegentem audiant; curare debent Episcopi, Capitula, alique Superiores, ut Clerici instructione indigentes diligenter prælectioni interfiant.

Curent autem Episcopi (inquit Synodus P. I. Cameracensis) cum Capitulis & Monasteriis, quacumque ratione commodius fieri queat, proposita sive pœna, sive præmio, ut frequens sit auditorium, qua in re plerumque valebit docentis industria, si sit efficax in docendo; ut non tantum rem exponere, sed Auditorem retinere, & oblectare possit. Atque eum in finem capite præcedenti monuerat, "ut ii qui Theologiam in Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis, aut Monasteriis docent, in eo præstando eum ordinem teneant; qui maxime Auditoribus sit commodus, ut lectionis adminiculo non doctiores tantum, sed probiores evadant."

Synodus Turonensis jam citata, postquam dixit, cogendos esse ad sui muneris expletionem Canonicos Theologales, tamquam consequens subiungit: "ceteris Canonicis, Capellanis, Vicariis, Presbyteris & Clericis civitatis injungentes, ut prædicationibus & lectionibus interfiant." Bituricensis loco supra allegato vult, ut "etiam Dignitates habentes cum reliquis Canonicis & Ecclesiasticis concionanti aut prælegenti teneantur adesse sub pœnis indicendis; graviore autem pœna plecentur, ait, qui semel atque iterum moniti absuerint." Synodus Aquentis, ejus lectioni interesse quoque vult Clericos Seminarii, si ita Episcopo videbitur.

X. Itaque ex mente Ecclesiæ, & natura ipsius Præbendæ Theologalis, tenetur ejus possessor per se, & non per substitutum, cessante legitimo impedimento Scripturam prælegere; ejusque prælectioni Clerus Ecclesiæ interesse.

Hinc cum Canonicus Theologus Ecclesiæ Sangiensis esset monitus à Capitulo, ut conformiter ad Conciliorum Sanctiones concionaretur & prælegeret sub pœna amissionis fructuum suæ præbendæ; isque replicasset, prælectionem suam futuram inutilem: eo quod Canonici non interveniant; quodque Decreta Theologo prælectionem injun-

injungentia, similiter injungant Canonicis, ut prælectioni assistant, questione ad Senatum Regium delata, utriusque parti junctum fuit, ut respectivè Decreta & Canones servarent: id est, Theologus suo munere satisfaceret; & Canonici assisterent. *Tournet Litt. C. cap. 18.*

XI. Ut verò Theologus utilius & fructuosius suo munere satisfaceret, studii quoque liberius vacare possit, etiam si absens fuerit à divinis, ait Synodus Basiliensis, habeatur pro presente, ita ut nihil perdat.

Quare non tantum grossi fructus, sed & quæcumque propriè dictæ distributiones quotidianæ, etiam ex anniversariis provenientes, Theologo absentem debentur, iis saltem diebus, quibus docere debet.

Hac de causa, cum Officialis Carnotensis privasset Ca-

nonicum Theologalem distributionibus quotidianis, quia ordine in tabella chori designato lectiones nocturni non cantasset, interjecta appellatione tamquam *ab abusu* ad Senatum Regium, sententia Officialis cassata fuit; declaratumque, Canonicum Theologalem à servitio Chori esse exemptum; nec nomen esse inscribendum tabellæ pendenti in Choro *Tournet Litt. C. cap. 17.*

Refert quoque Nicolaus de Rebbe Canonicus Insulensis in tractatu de Canonicatu Theologici *questione VII.* Gregorium XIII. ex certa scientia & de consilio Cardinalium sanctione irrefragabili ordinasse, ut Theologus solitus legere, absens à servitio Chori, percipiat integros fructus præbendæ, exceptis distributionibus quotidianis propriè dictis: quas & percipiet diebus lectionis.

TITULUS XII.

De Dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium.

CAPUT I.

De Archidiacono.

- 1 Primus Episcopi Minister est Archidiaconus.
- 2 Amplissima olim erat Archidiaconi auctoritas.
- 3 Archidiaconus erat generalis Episcopi Vicarius.
- 4 Ejus auctoritas etiam ad Presbyteros extendebatur.
- 5 Archidiaconi auctoritas primum sanctorum fuit vicaria sive delegata.
- 6 Quomodo sensim facta sit ordinaria?
- 7 Saeculo XIII. erat ordinaria.
- 8 Archidiaconi interdum habuerunt jurisdictionem Fori contentiosum.
- 9 Non omnium Archidiaconorum eadem fuit auctoritas & jurisdictio.
- 10 Archidiaconorum potestas multis diminuta.
- 11 Jurisdictio Archidiaconorum per Concilium Trid. restricta.
- 12 In plerisque Ecclesiis hodie nulla est Archidiaconorum jurisdictio contentiosa, sed sola cura extrajudicialis.
- 13 Distinguenda quæ facit Archidiaconus jure proprio ab us. que agit tamquam Officialis Episcopi.
- 14 Archidiaconus est Ordinandus præsentare Episcopo.
- 15 Archidiaconi Examini ad Ordines & Beneficia jure suo interveniunt.
- 16 Jure communi Archidiaconi jus habent visitandi Diocesim.
- 17 An sine consensu Episcopi post Concilium Trid. Archidiaconi visitare possint?
- 18 Consensum suum Episcopus facile negare non debet.
- 19 Decani Rurales jure communi ab Archidiacono & Episcopo olim dependebant, secus hodie.
- 20 De jure communi institutio corporalis Beneficiatarum ad Archidiaconum spectat.
- 21 De consuetudine institutio tituli collativa etiam spectat ad Archidiaconum.
- 22 In nonnullis Ecclesiis adhuc hodie amplissima est Archidiaconorum jurisdictio.
- 23 Exemplum suppeditat Ecclesia Leodiensis.
- 24 Aliud exemplum est in Ecclesia S. Jacobi Lovanii.
- 25 Quidquid Archidiacono competit, jure ordinario.
- 26 Quaratione Archidiaconus hodie adhuc dicitur Vicarius Episcopi?
- 27 An Archidiaconus Ordinandos præsentare possit, quos indignos novit, si eos Episcopus dignos judicet?
- 28 Archidiaconi debent esse ad minus Licentati in Theologia aut jure Canonico, & in Belgio ex Canonicis Graduatis assumi.

Diakonon olim fuisse præcipuos Episcoporum tum in sacris, tum temporalibus ministeris supra *tit. 1. cap. 3.* ostendimus.

I. Porro inter Diaconos eminebant Archidiaconi tamquam primi Diaconorum, sive primi ministrorum.

Archidiaconus itaque quasi præcipuus Episcopi minister, negotiis Ecclesiasticis præficebatur.

Unde S. Leo conqueritur de Anatolio Episcopo Constantinopolitano, quod eum Archidiaconum constitueret, qui Eutycheianæ hæreses se prodiderat defensorum: "quem quia, inquit, nunc Ecclesiasticis negotiis præposuit, propter hæreticam perveritatem eidem favorem suum præstare convincitur." *Epist. 85. ult. edit.*

Archidiaconus itaque generalis quodammodo erat Episcopi Vicarius; tantæque propterea auctoritatis, ut de S. Joanne Archidiacono, qui postmodum fuit Episcopus Cabilonensis, loquens Sidonius Apollinaris, dicat, eum diu hæsisse in Officio Archidiaconi priusquam ad Sacerdotium elevaretur, quia non inveniretur, qui dignè officio illo fungeretur: in quo Archidiaconi gradu, seu ministerio, multum retentus propter industriam, diu dignitate non potuit augeri, ne potestate possit absolvi *lib. 4. Epistola 25.*

II. Amplissimam hanc Archidiaconorum auctoritatem terminis specificis expressit saeculo sexto S. Isidorus Hispanensis, & refertur apud Gratianum *Dist. 25. can. 1.* Archidiaconus, inquit, imperat Subdiaconis & Levitis: "ad quem ista ministeria pertinent, ordinatio vestimenti à Levitis, cura incensæ & sacrificii necessaria sollicitudo; quis Levitarum Epistolam & Evangelium legat, quis preces dicat, seu responsoria in Dominicis diebus aut sollempnitatibus decantet; sollicitudo quoque Parochiarum & ordinatio, & jurgia ad ejus pertinent curam: pro reparandis Diocæsibus Basilicis ipse suggerit Sacerdoti ipse inquirat Parochias cum jussione Episcopi, & ornamenta, vel res Basilicarum, Parochiarum; gesta libertatum Ecclesiasticarum Episcopo idem refert; collectam pecuniam de Communione ipse accipit & Episcopo desert, & Clericis proprias partes idè distribuit. Ab Archidiacono nuntiantur Episcopo excelsus Diaconorum: ipse denuntiat Sacerdoti in sacramento jejuniorum dies atque Solemnitatum, & ab ipso publicè in Ecclesia prædicatur."

III. Hæc Isidori expressio ostendit, Archidiacono integram Episcopalem jurisdictionem tam in spiritualibus quam in temporalibus fuisse conceditam, eique visitationem Parochiarum & Ecclesiarum demandatam fuisse. Uno verbo, Archidiaconus erat Episcopi generalis & universalis Vicarius; ut meritò Vincentius Fortunatus scribens

